

NACZELNE DOWÓDZTWO W. P.
(SZTAB GENERALNY)

7656 J2
Pocztą polową 53, dn. 15. czerw. 1921 r.

Oddział II Informacyjny

Ew/6. № 24694 II.

DO

WÓDZA NACZELNEGO/ADJUTANTURA GENERALNA/.

Przedkłada się do wiadomości odpis raportu in-
formacyjnego Attache Wojskowego na Łotwie.

1 załącznik.

Za zgodność:

Wz Sikorski

O t r z y m u j a :

Wódz Naczelny/Adjutantura Gen./
Pan Minister Spraw Wojskowych
Szef Sztabu Gen.
Szef Biura Scisłej Rady Wojennej.

SZEF SZTABU GENERALNEGO

S I K O R S K I m.p.

Generał-porucznik.

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLEWIC
ADJUTANTURA GENERALNA

WARSZAWA

L: Dz. 7656 J2 dnia 18 / VII 1921 r.

zespół Wydział

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Ryga, dn. 7.czerwca 1921 r.

Do

N.Dow.W.P. Sztab Generalny.

Odczyt II.

RAPORT INFORMACYJNY

Kryzys gabinetu.

Przeprowadzana z niebywałą bezwzględnością reforma agrarna spowodowała wyłączenie nie tylko szeregu majątków, z pozostawieniem właścicielom ich jedynie przyznanego maksimum 50. dziesięcin, lecz doprowadziła w wykonaniu do odebrania prze-
ważnie wszystkim polakom i Niemcom centrów majątkowych. Takie postępowanie wywołało energiczną przeciwną obywatelstwa polskiego na Inflantach oraz akcję Poselstwa Polskiego, które starało się złagodzić rezultaty agrarnej reformy w kilku poszczególnych wypadkach /patrz załącznik Nr.1./.

Minister rolnictwa Helminsch, powodując się chęcią zachowania możliwie dobrych stosunków z Polską, zarządził pewne złagodzenia w wykonaniu projektów reformy agrarnej, a przede wszystkim zwrot centru majątku Wyszki p.Molowi. Zarządzenie to dało powód chłopskiej partji letgalskiej stojącej na stanowisku jaknajbezwzględniejszego przeprowadzenia reformy agrarnej, do ostrej interpelacji w Konstytuancie łotewskiej 31.maja r.b...

Odpowiedź ministra rolnictwa 1.czerwca, który starał się usprawiedliwić swoje postępowanie, podkreślając przytem zasadę przewodnią nieulegania przy przeprowadzaniu reformy agrarnej ani wpływom grup prawych, ani też wpływom bolszewickim, bagatelizując przytem wystąpienie letgalczyków, ~~nie zadowoliła związku letgalskiego~~ ~~nie zadowoliła interpelantów~~.

Odpowiedź ministra nie zadowoliła związku letgalskiego, który skutkiem tego zdecydował wystąpić z większości rządowej. Zaszła przytem okoliczność dotychczas dla stosunków tutejszych nie-
zwykła: marszałek sejmii Czakszte pragnął dymisję gabinetu, nie powierzając mu tymczasowego prowadzenia spraw państwowych ani też nie powołując nowego ministra prezydenta do uformowania gabinetu.

Omawiając zae owanie się ministra rolnictwa "Latwijas Wens-
tnesis" z 2.czerwca r.b. wypowiada przekonanie, że dla ministra

który na życzenie zagranicznego przedstawicielstwa wprowadza zmiany w uchwalonem prawie nie może być miejsca w gabinecie Łotewskim.

Prasa socjalistyczna, dążąc do wykorzystania chwilowego konfliktu między partjami burżuazyjnymi, stara się konflikt między niemi pogłębić i przy tej sposobności kosztem dosyć znacznych ustępstw pozyskać letgalczyków dla swojej koncepcji. t.j. stworzenia gabinetu koalicyjnego. Letgalczycy ze swej strony proponują utworzenie gabinetu koalicyjnego przy udziale związku chłopskiego, lecz bez mniejszości narodowych. Ostatnie dni w ciągu których między poszczególnymi frakcjami toczyły się odnośne pertraktacje, zarysowało się dotychczasowe stanowisko partji rządowej - związku chłopskiego - nie przyjmowania udziału w rządzie, w skład którego wejść soc.-demokraci; związek ten uważa współpracę swą z s.d. możliwą tylko w tym wypadku, jeśli prawica s.-demokracji wykluczy z łona swej partji lewicę, skłaniającą się w stronę komunizmu. Warunek ten jest dla esdeków nie do przyjęcia.

Ostatnio w kierunku utworzenia nowego gabinetu karliński toczyły się ożywione pertraktacje między grupami:

(Soc.-demokracją,
Partją ludową i
Letgalczykami

Dotychczas osiągnięto prowizoryczną zgodę na następujący program nowego gabinetu:

1. Zniesienie stanu wojennego przy równoczesnem wzmocnieniu ochrony wewnętrznej oraz ochrony pasa przyfrontowego. Prześstępne wykorzystywanie praw obywatelskich podlega karom sądowym. Stan wojenny może być w wypadkach nagłej konieczności ogłoszony przez rząd z tem, że decyzja zostanie przedstawioną w ciągu 3 dni do zatwierdzenia instytucji ustawodawczej.

2. Nieczynienie przeszkód w powstawaniu politycznych i ekonomicznych organizacji robotników, jako też w ich działalności. 39

3. Akt amnestji z 19 sierpnia 1920. r. powinien być rozszerzony także na przestępstwa popełnione w czasie od 1. maja 1920. r. do 26. stycznia 1921 r. - za wyjątkiem zdrady państwa. Przesępstwa polityczne, popełnione w czasie od 27. stycznia r.b. do 1. czerwca 1921 r., które pociągnęły karę administracyjną winn

być objęte zupełną amnestją.

4. ~~8000~~ Zmniejszenie armji do możliwego minimum przez skrócenie czasu służby stosownie do opinji rzeczoznawców. Reorganizacja armji powinna być dostosowaną do charakteru narod i kraju i odpowiadać wymogom bezpieczeństwa państwa.

5. Wybory do parlamentu - niezwłocznie po przyjęciu prawa ustawodawczego.

6. Ekonomiczno-polityczna zgoda z państwami sąsiednimi.

7. Kwestja pracy: 8-godzinny dzień roboczy w mieście i normowanie czasu pracy na wsi; ubezpieczenie robotników ~~we~~ w wszystkich wypadkach na równych zasadach w mieście i na wsi. Do czasu zabezpieczenia prawa strajku drogą ustawodawczą dotychczasowe przepisy obowiązujące pozostają w mocy; zabezpieczenie pracy dla żołnierzy zdemobilizowanych, uchodźców i t.p..

8. Przyspieszenie ponownych wyborów do samorządu. Skoordynowanie działalności samorządu. Głos decydujący instytucji komunalnych przy obsadzie policji i określeniu jej działalności.

9. Zapomogi państwowe dla wznowienia rolnictwa w gospodarstwach zniszczonych lub nowopowstałych. Subsydjowanie kooperatyw. Okazywanie podtrzymania dla celów kulturalnych.

10. Udział państwa w przedsiębiorstwach przemysłowych w których jest trudną prywatną inicjatywą. Przyciąganie kapitału zagranicznego dla wznowienia przemysłu. Wykorzystanie sił natury.

11. Określone i niezwłoczne przeprowadzenie reformy agrarnej w duchu prawa, bez podporządkowania się obcym wpływom i poprawieniem bezprawii, których się ostatnio dopuszczono.

Jako uzupełnienie powyższego programu były wzięte pod uwagę specjalne postulaty letgalczyków:

1. - Przesiedlenie bezrolnych i makorolnych letgalczyków w sąsiednie powiaty Kurlandji i odwrotnie.

2. - Subsydjowanie oświaty w Letgalji.

3. - Uregulowanie stosunku kościoła katolickiego z państwem, nie wykluczając konkordatu.

4. - W instytucjach państwowych w Letgalji narzecze letgalskie ma być równouprawnione z językiem państwowym.

5. - Mianowanie bardziej odpowiedzialnych urzędników w

Letgalji * w porozumieniu z departamentem dla spraw letgalskich lub inną podobną instytucją.

Ostatnio do wyżejwymienionych 3. grup przyłączyła się partja pracy.

Na wczorajszym posiedzeniu grup koalicyjnych osiągnięto porozumienie w sprawie następującej obsady tek nowego gabinetu:

Min.premjer i min.spraw wewnętrznych - Samuels.

Min. wojny - ppuk.Bach /obecny Att.Wojak.w Moskwie/. lub poseł Gailit .

Min.finansów - dotychczasowy - Kalninsch.

Min.spr.zagr. - Zeelens lub Seja /oba j esdecy, drugi obecny poseł Kotewski w Ameryce, usposobiony dla Polski przy-
hlynie .

Min.komunikacji - Bliodneks albo Bastjan.

Kontroler państwowy - Wesmanis-. /esdek /

Min.rolnictwa - Leinsch.

Min.oświaty - Rainis albo Zelms /esdecy/.

Min.przemysłu i handlu w połączeniu z min.pracy - Lorenz, /esdek/.

gab. Koalicyjny
<W wypadku dojścia do skutku powyższej koncepcji przewidy-
wać by należało poważne zmiany w dotychczasowej polityce ko-
tewskiej:

a/ wewnętrznej - jeszcze bardziej bezwzględne przeprowa-
dzenie reformy agrarnej oraz znacznie mniejsze przeciwdziałanie
agitacyjno-handlowej ofensywie bolszewików. ~~o~~ i propa-
gandzie komunistycznej.

b/ w zewnętrznej - znaczne zbliżenie do Rosji zarówno pod
względem politycznym jak i ekonomicznym. Popieranie Litwy na
niekorzyść Polski w żadnym bądź razie nie zmniejszyłoby się.
Wzmocnienie się tendencji, zmierzających do wyeliminowania Polski
ze ~~z~~ związku bałtyckiego.

Różne.

W związku z coraz większym opanowywaniem przez ~~żydów~~ ży-
cia ekonomicznego oraz napływem emigrantów z Rosji prawie cała pra-
sa kotewska podjęła b.gwałt ~~w~~ akcję przeciwko żydom, a częś-
ciowo i wogóle cudzoziemcom, nawołując społeczeństwo do organi-
zowanego bojkotu żydów.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

- 5 -

Posłem francuskim na Litwie mianowany został hr. de Martel, który wraz z Attaché Wojskowym ppułkownikiem Buchenszucem przybył 25. maja do Rygi. Dotychczasowy wysoki komisarz francuski na państwa bałtyckie hr. de Sartige mianowany prowizorycznie przedstawicielem Francji na Litwie wyjechał 5-go b.m. do Kowna, skąd 8-go wyjeżdża prawdopodobnie z odwołaniem ze stanowiska posła na Litwie do Paryża.

Dotychczasowy szef misji wojskowej francuskiej ppułk. Archen pozostaje nadal, w Rydze. Jego pomocnik mjr. Gérard wkrótce będzie odwołany. -

Myszkowski.
mjr. p. d. Szt. Gen.

1. załącznik.

Nr. 141.
2. Juni.
1911.

"SOZIALDEMOKRATISCH"

Zusatz Nr. 1.

....Herr Zelainsch teilte feierlichst mit, dass das Gut Guteski in Letgalien dem dortigen landwirtschaftlichen Verein weggenommen worden ist u. dem polnischen Grafen Mol, auf die Bitte der polnischen Gesandtschaft, zurückgegeben worden ist, um nicht die guten Beziehungen mit Polen zu schädigen u. hauptsächlich, um nicht den Zusammenschluss der baltischen Staaten mit Polen zu verhindern, welcher nach Meinung Herrn Zelainsch's als Schutz gegen die Gefahr von Osten für uns von höchster Wichtigkeit ist. Als man die russische Politik des Landwirtschaftsministeriums zu kritisieren begann, u. beweisen wollte, dass sie völlig falsch sei, da verlas Herr Zelainsch in seiner Naivität, um seine Argumentationen zu verstärken, das von der polnischen Gesandtschaft eingereichte Dokument, in welchem tatsächlich das Ueberlassen des Gutes Guteski dem Grafen Mol gefordert wird. Weiter, wohl nicht die Tragweite seiner Worte erwägend, ausserte sich Herr Zelainsch ungefähr so, dass wir gute Beziehungen mit den polnischen Diplomaten unterhalten müssten, was zur Förderung des baltischen Bundes dienen würde, u. weshalb wollten wir denn das nicht tun "wenn es uns nichts kostet" /Nur die Gutszentren der polnischen Edelleute in Letgalien! Redakt./.

Man weiss wirklich nicht mit welchem Masse eine solche Politik des Landwirtschaftsministers zu messen. Wenn man sie vom Standpunkt der Durchführung der Agrarreform betrachtet, so ist es unbegreiflich, weshalb man nicht laut Gesetz, sondern auf Verlangen eines ausländischen Gesandten handelt, wo man doch so viel von einem selbständigen Staat gesprochen hat, welcher nicht die Einmischung anderer Staaten in unsere inneren Angelegenheiten dulden wird? Und wenn man sich nach der Note des polnischen Gesandten richtet, warum denn nicht in Betracht ziehen die unzähligen Proteste anderer Staaten gegen unserer Agrarreform? Dann ist schon besser ganz von der Agrarreform abzusehen. Wenn man jedoch vom Standpunkt der russischen Politik sieht, so hat Meyerowitz betreffs des baltischen Bundes eine ganz andere Politik, als Herr Zelainsch. Aus vielen wichtigen Gründen hat Meyerowitz sich gegen ein sofortiges Bündnis mit Polen geäußert. Endlich, wenn wir die Politik Zelainsch's vom Standpunkt der logischen Vernunft betrachten, so muss man zugeben, dass man einen baltischen Bund nicht mit Gutszentren zusammenkleistern kann. Das wird ja kein Bund mehr sein, wenn Polen über unsere inneren Angelegenheiten bestimmen wird, das wird die einfache Unterwerfung des Vasallen seinem Herrn sein. Ausserdem werden wir oft versichert, dass in Polen eine demokratische Republik existiere. Wie schätzt wohl der Landwirtschaftsminister diese Republik, wenn er meint, dass man das Wohlwollen dieser demokratischen Republik durch die einem polnischen Edel-

mann erwiesene Gefälligkeit gewinnen kann? Wie würde das lettische Volk Herrn Zelminsch betrachten, wenn er eine Polen günstige Politik nur deshalb treiben würde, wenn ihm die polnische Regierung in Polen ein Gut übergeben hätte? Dann könnte man ihn ja nicht anders, als den Agenten einer fremden Regierung nennen.